

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף כא

גופא. אמר זעירי א"ר חנינא - דם שבישלו אינו עובר עליו: בגלל שהתורה אסרה לאכול רק דם שראוי לכפרה על המזבח. ודם מבושל אינו ראוי לזריקה על המזבח (כי הוא יצא מתורת "דם").

יתיב רבא: ישב רבא ואמר את הדברים הללו. שמע אביו והקשה עליו מברייתא. אם 'הקפה' - הקריש את הדם ואכלו, או ש'המחה' - המיס את החלב וגמעו, חייב על אכילת הדם או החלב. עד כאן הברייתא. הקרשת הדם נעשית על ידי בישול, ובכול אופן הוא חייב על אכילתו.

רבא מתרץ: לא קשיא: זעירי דיבר על דם שהקפה אותו על ידי בישול באש, ואילו הברייתא מדברת על דם שהקפה אותו על ידי חום השמש. דם שהוקרש על ידי האש, אינו חוזר להיות צלול כמצבו הראשון, ולכן פטור על אכילתו. אבל דם שהוקרש על ידי השמש חוזר להיות צלול כמצבו הראשון, ולכן חייב על אכילתו.

אביו מקשה: בחמה נמי לימא הואיל ואידחי אידחי: גם דם שהוקפה בשמש מדוע חייב על אכילתו? הרי כשהוא היה קרוש הוא לא היה ראוי להקרבה על המזבח. ואם כן מכיון שהוא 'נדחה' מההקרבה, הוא נשאר דחוי. וכאמור, דם שאינו ראוי לכפרה אינו חייב על אכילתו. וכך גם אמר רבי יוחנן במפורש -

דהא בעא מיניה רבי מני מר' יוחנן - דם שקרש ואכלו מהו? אמר ליה הואיל ונדחה ידחה!

אישתיק: שמע זאת רבא והשתתק.

אמר ליה - **דלמא ודאי כאן בחטאות החיצוניות (החיצונות), כאן בחטאות הפנימיות:** תירץ לו אביו, הברייתא מדברת על דם חטאות החיצונות, שם אפילו שהוא קרוש הוא ראוי לכפרה, ולכן חייב על אכילתו. ולכן גם דם חולין שהוקפה חייב על אכילתו, בגלל שהוא ראוי לכפרה בחטאות החיצונות. אבל מה שאמר

זעירי שדם שהוקרש פטור עליו, מדובר בחטאות הפנימיות, ושם דם שהוקרש לא ראוי לכפרה, ולכן פטור על אכילתו. (טעם ההבדל בין הדמים יתבאר להלן).

אמר אדכרתן מילתא: אמר לו רבא הזכרת לי את דברי רב חסדא, שאמר דם שנקרש בחטאות החיצונות ואכלו חייב, כי צורת הנתינה בדם הזה היא בלקיחה ונתינה. כנאמר "ולקח ונתן", ודם קרוש אפשר לקחת ולתת אותו. ולכן הוא ראוי לכפרה, וממילא חייב על אכילתו. אבל דם שנקרש בחטאות הפנימיות ואכלו פטור, כי צורת הנתינה בדם הזה, היא על ידי טבילת אצבע בדם והזאה על המזבח. כנאמר "וטבל והזה", ודם קרוש אי אפשר לטבול בו ולהזות אותו.

ורבא דידיה אמר: מה שאמר רבא עד עכשיו, היה דברי זעירי. אבל רבא עצמו אמר, אפילו דם שקרש בחטאות הפנימיות ואכלו חייב, הואיל ודם אחר ראוי להקרבה בחטאות החיצונות. אם כן לא מחלקים בין דם לדם.

אמר רב פפא: לפי זה, אפילו דם של חמור שקרש ואכלו חייב. הואיל ודם כנגדו של בהמה כשרה ראוי להקרבה בחטאות החיצונות.

*

אמר רב גידל אמר זעירי - דם בין לח בין יבש חוצץ: אם הוא נמצא על הגוף, זו חציצה בטבילה.

קושיא: מיתיבי. **הדם והדיו והדבש והחלב, יבשין חוצצין, לחין אינן חוצצין:** תירוץ: **לא קשיא הא דסריך הא דלא סריך:** דם לח שמתחיל להתייבש 'ונסרך' - כשנוגעים בו הוא נדבק ונמשך קצת, חוצץ. אבל דם לח לגמרי אינו חוצץ.

*

שאלה: **"תמלח" למאי אתא?** נאמר "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח". מדוע צריך לכתוב "תמלח" אחרי "במלח"? היה מספיק לכתוב רק "תמלח" בלי "במלח"! (מיוחס לרשב"א).

תשובה: **לכדתניא וכו':** נאמר "במלח". שואלת הברייתא - יכול 'תבונהו' (יתבאר להלן)? ומשיבה - תלמוד לומר "תמלח". שואלת הברייתא - אי "תמלח" יכול במי מלח? ומשיבה - תלמוד לומר "במלח".

ממשיכה הברייתא: "ולא תשבית מלח" מלמד שצריך להביא מלח שאינה שוכנת. ואיזו? זו מלח סדומית שמצויה בקיץ ובחורף.

שואלת הברייתא - ומנין שאם לא מצא מלח 'סדומית' שמביא מלח 'איסתרונקנית' (- שבני אדם מוציאים אותה על ידי חפירה בקרקע)? ומשיבה - תלמוד לומר "תקריב". כי "תקריב" מלמד על הדינים הבאים.

< 'תקריב' כל שהוא, כלומר אפילו מלח איסתרונקנית. > 'תקריב' מכל מקום, כלומר אפילו מחוץ לארץ. < 'תקריב' ואפילו בשבת (בקרבת הקרב בשבת). > 'תקריב' ואפילו בטומאה, כלומר כשהמלח טמא.

שואלת הגמרא: מאי 'תבונהו'? תשובה: אמר רבה בר עולא הכי קאמר יכול יתבוננו כתבן בטיט: כלומר יתן עליו הרבה מלח כמו תבן בטיט. קושיא: אמר ליה אביי אי הכי 'יתבוננו' מיבעי ליה: הברייתא היתה צריכה לומר "יכול יתבוננו" מלשון 'תבן', ולא "יכול תבונהו"! תירוץ: אלא אמר אביי יכול יעשנו כבנין: שיתן עליו הרבה מלח שכבה על גבי שכבה, כמו בנין של אבנים שורה על גבי שורה. קושיא: אמר ליה רבא אי הכי 'יבננו' מיבעי ליה! תירוץ: אלא אמר רבא 'יכול תבונהו'. מאי תבונהו? אמר רב אשי יכול יתן בו טעם כבינה: שיתן הרבה מלח כמו בינה שנותנת טעם באדם.

שאלה: כיצד הוא עושה? איך הוא כן מולח? תשובה - מביא את האבר ונותן עליו מלח, וחוזר והופכו ונותן עליו מלח, ומעלהו למזבח.

אמר על כך אביי - וכך עושים גם במליחת בשר להוצאת הדם שכתוכו, לפני הכנסתו לקדירה לבישול.

*

תנו רבנן. מלח שעל גבי האבר מועלין בו, שעל גבי הכבש ושבראשו של מזבח אין מועלין בו: הנהנה ממלח שנמצא על איבר של קרבן, עבר על 'מעילה'. אבל הנהנה ממלח שנמצא על הכבש או בראש המזבח, לא מעל, כי המלח הזה נפל מהקרבנות והוא כבר לא ראוי להקרבה.

ואמר רב מתנה - מאי קראה? מהיכן לומדים שמלח שעל גבי האיבר יש בו מעילה? נאמר "והקרבתם לפני ה' והשליכו הכהנים עליהם מלח **והעלו אותם עולה** לה" מוכח שהאיבר עם המלח שעליו נקראים ביחד 'עולה'.

*

תנן התם: למדנו במשנה במס' שקלים - בית דין התנו על המלח ועל העצים של קודש שיהו הכהנים נהנים מהם.

אמר שמואל: מה שהכהנים מותרים להנות מהם זה רק לקרבנם, אבל לא לאכילה.

קא ס"ד: הגמ' מבינה כעת ש'לקרבנם' הכוונה שמותר להם למלוח את העולות והמנחות שהם מביאים, ו'לאכילה' הכוונה שאסור להם להשתמש במלח לאכילת קדשים.

קושיא: השתא למלוח עורות קדשים יהיבין, לאכילת קדשים לא יהיבין? אם מותר לכהנים למלוח במלח של קודש את עורות הקדשים שהם חולין, וכי לא מותר להם להשתמש במלח של קודש לאכילת קדשים?

הגמ' מביאה ברייתא בה מבואר שמותר למלוח עורות קדשים במלח של קודש:

דתניא: וכפי שלמדנו בברייתא - בשלשה מקומות במקדש המלח נתונה, 1. בלשכת המלח ששם מולחים את עורות הקדשים, 2. על גבי הכבש ששם מולחים את האברים, 3. בראשו של מזבח ששם מולחים הקומץ והלכונה והקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים ועולת העוף. ע"כ הברייתא. נמצא שמלחו את עורות הקדשים במלח של קודש!

תירוץ: אלא 'לקרבנם' הכוונה לאכילת חזה ושוק וחטאות ואשמות שהיחיד מביא והכהנים אוכלים, שאז מותר להם להשתמש במלח של קודש, ו'לאכילה' הכוונה לאכילה של חולין, שאז אסור להם להשתמש במלח של קודש.

קושיא: חולין? פשיטא, מאי בעו התם? פשוט שאסור להם להשתמש במלח של קודש לצורך חולין, שהרי מה עושים חולין בעזרה?! (= אסור להכניס חולין לעזרה).

תירוץ: אע"ג דאמר מר "יאכלו" שיאכלו עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השובע, אפילו הכי מלח דקדשים לא יהיבין להו: כלומר נאמר לגבי שיירי

מנחה "הַנּוֹתֵרֶת מִמְּנָה יֵאָכְלוּ אֶהָרִן וּבְנָיו", ובהמשך הפסוק שם נאמר "בַּחֲצַר אֶהָל מוֹעֵד יֵאָכְלוּ", ודורשים "יֵאָכְלוּ" שבמקרה שהמנחה מועטה יאכלו עמה חולין ותרומה, ו"יֵאָכְלוּ" שבמקרה שהמנחה מרובה לא יאכלו עמה חולין ותרומה. ועל זה בא שמואל ללמדנו, שלמרות שהחולין הם לצורך אכילת קדשים (במקרה שהמנחה מועטה) בכל זאת אסור לתת לתוכם מלח של הקדש.

אמר ליה רבינא לרב אשי: אכן כך מסתבר שזו כוונת שמואל, לפי שאם תעלה בדעתך לומר שכוונתו שמותר להם למלוח את הקרבנות שהם מביאים, והטעם שמותר להם זה רק בגלל שבית דין התנו על המלח, אבל אם לא היו מתנים היה אסור להם למלוח את קרבנותיהם, א"כ קשה, שאם לישראל מותר למלוח את קרבנותיהם במלח של קודש איך יתכן שלכהנים אסור.

הגמ' מביאה ברייתא בה מוכח שהמלח של הקרבנות בא משל קודש:

דתניא: וכפי שלמדנו בברייתא - אולי האומר 'הרי עלי מנחה' יביא את המלח שלצורך המנחה מתוך ביתו כדרך שמביא את הלבונה מתוך ביתו? ודין הוא שעליו להביא את המלח מתוך ביתו, שנאמר בתורה "וְכָל קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בְּמִלַּח תִּמְלַח" דהיינו שצריך להביא מנחה עם מלח, ונאמר בתורה "וְיָתַן עֲלֶיהָ לְבֹנָה" דהיינו שצריך להביא מנחה עם לבונה, וא"כ כשם שאת הלבונה מביא מתוך ביתו כך את המלח צריך להביא מתוך ביתו.

או כלך לדרך זו: או שנלמד בדרך אחרת: נאמר בתורה שצריך להביא מנחה עם מלח, ונאמר בתורה "עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ" דהיינו שצריך להביא מנחה עם עצים, א"כ כשם שאת העצים מביאים משל ציבור כך את המלח מביאים משל ציבור.

נראה למי דומה: נראה למי המלח דומה יותר, האם ללבונה או לעצים, דנים דבר הנוהג בכל הזבחים (= מלח, שצריך למלוח את כל הקרבנות, כאמרו בפסוק הנ"ל) מדבר הנוהג בכל הזבחים (= עצים, שכל הקרבנות מוקטרים על עצי המערכה), ואל תוכיח לבונה שאינה נוהגת בכל הזבחים (= לא מביאים לבונה עם כל הזבחים, אלא רק במנחה), ולכן לומדים מלח מעצים ונמצא שלא צריך להביא את המלח מביתו אלא ייקח משל ציבור.

או כלל לדרך זו: או שנלמד בדרך אחרת: דנים את המלח שהוא דבר הבא עם המנחה בכלי אחד מלכונה שגם היא באה עם המנחה בכלי אחד, ואל יוכיחו עצים שאינם באין עם המנחה בכלי אחד, ולכן עדיף ללמוד מלח מלכונה, וכשם שאת הלכונה מביא מביתו כך את המלח יביא מביתו.

ת"ל: כלומר נמצא שאפשר ללמוד כך או כך ואי אפשר להוכיח לכאן או לכאן, לכך נאמר לגבי מלח "בְּרִית מְלַח עוֹלָם הוּא לִפְנֵי יְהוָה לֶךְ וּלְזָרְעֶךָ אֲתָר", ולגבי לחם הפנים נאמר "מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם", ללמדנו שכשם שלגבי לחם הפנים בא משל ציבור (שנאמר "מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל") כך המלח של המנחה בא משל ציבור.

נמצא שהמלח בא משל ציבור דהיינו משל קודש, וכדברי רבינא.

דחייה: אמר ליה רב מרדכי לרב אשי, הכי קאמר רב שישא בריה דרב אידי: באמת 'לקרבנם' הכוונה למלוח את קרבנם, ומה שהקשינו למה הוצרכו בית דין להתנות שהיה הכהנים מותרים למלוח את קרבנם משל ציבור, והרי גם לישראל נתנים משל ציבור, זו אינה קושיא, כי התנאי בית דין נצרך רק לדעת 'בן בוכרי' הסובר שאין הכהנים חייבים לתרום מחצית השקל, ולכן היינו חושבים שהם גרועים מישראל לפי שאין להם חלק במלח.

הגמ' מבארת:

דתנן: וכפי שלמדנו במשנה במס' שקלים - אמר רבי יהודה, העיד בן בוכרי ביבנה, כל כהן שנתן מחצית השקל למרות שהכהנים אינם חייבים בזה, אינו חוטא (= שאינו חוטא בהבאת שקלו מצד הבאת חולין לעזרה).

אמר לו רבן יוחנן בן זכאי: לא! אלא הכהנים כן חייבים במחצית השקל וכל כהן שאינו מביא מחצית השקל הרי הוא חוטא, אלא שהכהנים טועים לומר שאינם חייבים לפי שהם דורשים את הפסוק הזה (שיובא מיד) להנאתם.

וכך הם דורשים: נאמר בתורה "וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כְּלִיל תְּהִיָּה לֹא תֹאכְל", דהיינו שמנחת כהן אינה נאכלת, וא"כ הואיל ומנחת העומר ושתי הלחם ולחם הפנים נקנים מהשקלים, הרי אם היינו מביאים מחצית השקל הרי הם כמו מנחת כהן, ואם כן איך יהיה מותר לאוכלן? אלא בהכרח שהכהנים לא מביאים מחצית השקל, ולכן מנחות הציבור אינן שייכות לכהנים ולכן הן נאכלות. (אבל באמת הם טעו

בדרשה זו, לפי שמנחת כהן היא רק המנחה שהכהנים מביאים לבדם, ולא מנחת העומר ושתי הלחם ולחם הפנים).

הגמ' עוצרת באמצע העניין, ומקשה על בן בוכרי:

קושיא: ולכן בוכרי: והרי כיון שלדעת בן בוכרי הכהנים פטורים ממחצית השקל, א"כ קשה מדוע הוא אמר שאם הכהן הביא אינו חוטא? והרי הוא מביא חולין לעזרה!

תירוץ: דמייתי ומסר להון לציבור: הכהנים יכולים להביא ולמסור זאת לציבור, ונמצא שבשעה שנכנס מחצית השקל שלו לעזרה הוא כבר היה קדוש כמו כל ממון הציבור.

כעת הגמ' חוזרת לבאר שהתנאי בית דין נצרך רק לדעת 'בן בוכרי':

סלקא דעתך אמינא: כלומר לדעת בן בוכרי שהכהנים פטורים ממחצית השקל, היה מקום לחשוב שהקב"ה נתן רק לישראל רשות להשתמש במלח של קודש, כיון שהם נתנו את מעות מחצית השקל ללשכה שמהם נקנה המלח, אבל לכהנים שלא נתנו את מחצית השקל אין רשות להשתמש במלח (והם גרועים מישראל לגבי עניין זה), לכך נצרך התנאי בי"ד להתיר גם לכהנים להשתמש במלח.